

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента,

Оничка Віктора Івановича, кандидата с.-г. наук, доцента

дисертації

Троценко Надії Володимирівни на тему: **«РОЗРОБКА ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ ТОВАРНИХ ТА НАСІННЄВИХ ПОСІВІВ КІНОА В УМОВАХ ПІВНІЧНО-СХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ»**, що подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» за спеціальністю 201 «Агрономія»

Актуальність теми дисертації. Кіноа є однією з перспективних культур для включення до системи світового аграрного виробництва для отримання продуктів специфічних напрямів харчування. Доместикація кіноа відбулася на Американському континенті, проте зараз культура активно поширюється в країнах зі сформованим ринком органічного аграрного виробництва, насамперед у країнах ЄС та Китаї. В умовах кліматичних змін і зростання впливу кон'юнктури ринку агробізнес усе частіше починає звертатися до нішевих культур як напряму диверсифікації, та можливого інструменту страхування діяльності від багатьох ризиків. Такою культурою може бути кіноа. В Україні процес широкого впровадження кіноа стримується, по-перше, відсутністю адаптованих сортів, по-друге – відсутністю ефективних (зональних) технологій вирощування. Тому визначення критичних ланок технології вирощування кіноа є актуальним завданням. Мета дисертаційної роботи Троценко Н. В. полягала в підвищенні ефективності рослинницької галузі за рахунок інтродукції культури кіноа в зоні північно-східного Лісостепу України

Наукова новизна одержаних результатів. Розроблено підходи до оцінювання густоти, продуктивності рослин, урожайності та передзбиральної десикації посівів кіноа. Визначено середній рівень польової

схожості насіння кіноа (84,5%), зріженості сходів та ювенільних рослин (13,2%). Визначено рівень стабілізації основних параметрів посіву: 3.9 - 4,2 м²/м² листкової поверхні та 8,5-9,4 т/га надземної фітомаси. Встановлено діапазон значень коефіцієнта врожайності (26-42%) та рівень реалізації насіннєвого потенціалу рослин кіноа (9-19%). Експериментальним шляхом обґрунтовано технологічну доцільність десикації насіннєвих посівів кіноа.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження, що лежать в основі дисертаційної роботи, проводились відповідно до тематичних планів науково-дослідних робіт Сумського національного аграрного університету в рамках теми «Створення вихідного матеріалу сортів кіноа, адаптованих до умов північно-східного Лісостепу та Полісся України» (номер держаної реєстрації 0118U004748, 2018-2022) та «Оптимізація технології вирощування *Chenopodium Quinoa Willd* в умовах північно-східного Лісостепу та Полісся України (номер державної реєстрації 0119U101581, 2019 - 2023).

Практичне значення результатів дисертації. Досліджено та впроваджено у виробництво основні елементи технології вирощування кіноа, орієнтовані на отримання врожаю 2,58-2,63 т/га (за норми висіву 1,2 млн/га та норми добрив $\geq N_{32}P_{32}K_{32} + N_{30}$ (фаза 6 справжніх листків), а також передзбиральної сеникації посіву. Запропонована технологія пройшла виробничу перевірку в господарстві СТОВ «Інтер» Прилуцького району Чернігівської області, на загальній площі 18 га.

Головні результати, отримані особисто автором. Особистий внесок Троценко Н. В. полягає в пошуку та аналізі наукової літератури; виконанні експериментальної частини роботи, проведенні математично-статистичного аналізу (дисперсійний, кластерний, кореляційний та регресійний) для систематизації та узагальнення отриманих даних; обґрунтуванні та формуванні висновків дисертаційної роботи із подальшим наданням рекомендацій виробництву.

Проведений аналіз звіту перевірки на плагіат на наявність текстових запозичень (програма Strike Plagiarism) засвідчив, що дисертаційна робота Троценко Надії Володимирівни «Розробка технології вирощування товарних та насінневих сортів кіноа в умовах Північно-Східного Лісостепу України» є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів плагіату та запозичень згідно постанови КМУ від 12.01.2022 № 44 п. 9. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Кількість наукових публікацій. Загальні положення та результати дисертації викладено в 11 наукових працях, із них: статей, що опубліковані в наукових фахових виданнях України – 4; у наукометричних базах Scopus/WS – 1, тез наукових доповідей – 6. Здобувачка є співавтором двох сортів кіноа: Квартет та Комиза.

Зауваження й побажання до змісту. При загальній позитивній оцінці рукопису дисертації Н. В. Троценко робота містить деякі зауваження та дискусійні положення, які бажано врахувати автору в її майбутній науковій діяльності.

Дискусійні положення:

1. Дискусійним є питання щодо використання терміну «врожайність» у назві Розділу 3, де в кінцевому підсумку аналізується загальна кількість фітомаси, що формується посівом під впливом факторів досліду, та традиційне розуміння терміну (як основна господарська продукція, у Розділі 4.).

2. Важливим аспектом базової технології є захист посівів від бур'янів, шкідників та хвороб. На наш погляд, планування та виконання такого досліду має бути наступним етапом досліджень автора.

Зауваження, які підлягають коментуванню автором в процесі захисту:

1. Частина посилань у Розділі 1. «Огляд літератури» зроблена некоректно, автор вказує значну кількість джерел. Так, останній абзац на стор. 25 має 8 посилань. Така ж кількість у останньому абзаці на стор. 27 та у другому абзаці на стор 28.

2. У Розділі 2. автор детально аналізує динаміку погодних умов, виокремлюючи при цьому, як окремі підрозділ - «Особливості вегетації кіноа», однак не наводить середній рівень урожайності культури.

3. У коментарях до підрозділу 3.1.2 «Вміст хлорофілу» автор вказує на знижену стійкість нижніх ярусів листків до затінення внаслідок низької концентрації тіньовитривалого хлорофілу “b”. Однак у самій таблиці 3.9 дані щодо частки хлорофілів “a,b” наведено без врахування ярусної структури.

Загалом виявлені в процесі рецензування недоліки не зменшують позитивного враження про дисертаційну роботу, а лише відображають наукову позицію рецензента.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Троценко Надії Володимирівни «Розробка технології вирощування товарних та насінневих посівів кіноа в умовах північно-східного Лісостепу України», яка подана до захисту у спеціалізовану вчену раду на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 20 – Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 Агрономія за своїми актуальністю, науково-теоретичним рівнем, основними результатами обґрунтованості, основними положеннями і результатами опублікованими, у фахових виданнях, новизною постановки та практичним значенням відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та Постанові Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження

Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022. Зміст дисертації відповідає паспорту спеціальності.

Вважаю, що Троценко Надія Володимирівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 201 «Агроніомія» галузі знань 20 – Аграрні науки та продовольство.

Офіційний рецензент,

кандидат сільськогосподарських
наук, доцент,
завідувач кафедри селекції та
насінництва імені М. Д. Гончарова

Віктор ОНИЧКО

